

УДК 811.111:811.161.2

ОСОБЛИВОСТІ ПОХОДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ГРОШЕЙ» В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

Урбанович В.А.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті розглядаються особливості відображення поняття «гроші» в українській та англійській мовах. Досліджено походження та розвиток грошей. Виявлено спільне та відмінне щодо походження слова «гроші» та споріднених термінів у досліджуваних мовах. Охарактеризовано особливості українського та англійського сленгу.

Ключові слова: гроші, монета, сленг, фінанси, прибуток.

Постановка проблеми. У нашому недосконалму світі гроші відіграють важливу роль. Різні соціальні групи мають з ними різні відносини, але стикатися з грошима доводиться щодня. В різних країнах гроші називають по-різному. Виникає також безліч назв в одній країні, які відображають якесь певне ставлення до грошей, наприклад показово-зневажливе.

Застосування слова «гроші» в англійській та українській мовах в певних документах, ситуаціях мають певні відмінності. Тому необхідно прослідкувати історичне виникнення даного терміну, його смислове значення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед останніх публікацій, присвячених дослідженню концепту «гроші» в українській та англійській мовах, варті уваги праці Н. Арутюн-вої, О. Городецької, В. Карасіка, О. Кубрякової, О. Селіванової, Т. ван Дейка та ін.

Метою даної статті є дослідити відображення слова «гроші» та понять, що пов'язані з ним, в українській та англійській мовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Будь-яка мова – це універсальна система знаків, потенційно здатна відобразити все, що складає реальний світ, описати будь-які предмети і явища

оточуючої дійсності. Проте різні мови одні й ті ж предмети і явища відтворюють по-різному. Мова відображає дійсність, створює власну картину світу, специфічну й унікальну для кожної культури.

У процесі історичного буття грошей можна виокремити, виходячи з критеріїв еволюції їх семантичної природи, три періоди, у кожному з яких змінювалася знакова форма й характер її взаємодії зі смисловим наповненням грошових знаків: епоха монетних грошей; перехід до випуску банкнот; поява електронних грошей та кредитних карток. У сучасних тлумачних словниках англійської мови знаходимо наступне визначення концепту «*money*»: «*coins and banknotes as a medium of exchange; sum of money; wealth; profit*» (монети та банкноти як засіб обміну; сума грошей; багатство; прибуток) [1, 574].

Матеріальні цінності суттєво змінилися у ХХ столітті. Починається комерціалізація суспільства, гроші відіграють все більш значну роль у визначенні соціального успіху «нових українців». У сучасному суспільстві поняття гроші (*money*), багатство (*wealth*), прибуток (*profit*), винагорода (*reward*), добробут, благополуччя (*well-being*) стають нероздільними.

Сьогодні гроші, безперечно, посіли чільне місце в побуті людини, ставши, тим самим, потужним джерелом формування повсякденної свідомості і відповідної соціальної поведінки. Через призму грошей відбувається вироблення системи цінностей, народжується нова етика. Гроші диктують свою політику, нав'язують свій світогляд, свою філософію. Гроші давно стали універсальною категорією, на основі якої створюється всеосяжна «картина світу».

Згідно з БЭС «гроші» – це загальний еквівалент, особливий товар, форма вираження вартості всіх інших товарів. Гроші виконують функції засобу обміну, платежів, вимірювання вартості, накопичення багатства, світових грошей. Незважаючи на те, що гроші виникли багато тисяч років тому, до сьогодні у світі тривають дискусії, що таке гроші й чому вони використовуються в господарстві.

Слово «гроші» прийшло до нас із Заходу – з польської мови. Першоджерелом для нього послужило латинське словосполучення *grossus denarius* «товстий динар, важка монета». Частина цієї назви – *grossus* використали італійці, а потім німці у формі гроше. До нас слово прийшло через стару чеську або німецьку мову. Поширення цього слова сприяв той факт, що богемська імперська канцелярія під назвою «грош», гроші випустила важкі, великі срібні монети. Так, празький грош Вацлава II, що карбувався на початку XIV ст., важив приблизно 3,5 грама.

Як бачимо, починалося з товстого динара, а закінчилося мідним грошем, вартість якого закріпилася у висловах «гріш ціна», «ціна – мідний гріш», «ламаного гроша не вартий», «ні на гріш», «як на гріш маку» та ін. Проте у формі множини слово гроші в українській мові зберегло свою вагомість і позначає паперові металеві еквіваленти вартості [4].

З концептом «гроші» також пов'язані поняття, що виражають усі форми прибутку (*profit*). Так, термін *profit* у сучасних словниках з бізнесу тлумачиться як *the money gained in a business*

deal, the difference between the amount earned and the amount spent; financial gain (гроші отримані в результаті ділової угоди, різниця між заробленою сумою та видатками; фінансовий прибуток) [3, с. 326]. Назви прибутку і виплат знаходимо і в англійському сленгу: *melon* (прибуток; велика сума грошей, призначена для розподілу серед певної кількості людей), *gravy* (неочікуваний або незаслужений прибуток), *greengages* (зарплата), *rock of ages* (зарплата) [2, с. 70].

Термін «фінанси» в англійську мову прийшов з французької в значенні «викуп», «оподаткування». В значенні «керувати грошима» вперше зафіксовано в англійській мові в 1770 році. Дієслівна форма пов'язана з терміном «капітал» (*financed, financing*).

Термін «бюджет» уперше виник у Великій Британії, і в перекладі з англійської мови (*budget*) означає «шкіряний мішок, торба, гаманець». У подальшому цей термін набув міжнародного поширення, його стали використовувати як поняття, пов'язане із сукупністю грошових відносин, що виникають у процесі формування і використання основного централізованого фонду грошових коштів держави [6].

Показник Cash-flow почав використовуватися в 50-х роках ХХ століття американськими аналітиками при аналізі цінних паперів та звітності підприємств. Чистий рух грошових коштів у результаті операційної діяльності прийнято позначати як операційний Cash-flow, чистий рух коштів від інвестиційної діяльності – як інвестиційний Cash-flow. Різниця між вхідними та вихідними потоками в рамках фінансової діяльності (у вузькому розумінні) – Cash-flow від фінансової діяльності.

У різних країнах спостерігалися спроби перекласти термін Cash-flow (рух коштів) іншою, ніж англійська, мовою, однак врешті-решт у більшості розвинутих країн відмовилися від власної версії Cash-flow і використовують у звітності при розрахунках в економічній літературі саме англійський варіант. У вітчизняній літературі досить часто при характеристиці Cash-flow вживається термін «грошовий потік», «чистий грошовий потік», що, на мою думку, є не досить вдалою версією [8].

Щодо походження слова «монета» існує наступна версія. Римська богиня Юнона мала титул Монета, що в перекладі з латини означає «яка застерігає» або «радниця». Біля храму Юнони на Капітолії знаходилися майстерні, де чеканили металеві гроші. Саме тому ми називаємо їх монетами, а в англійській мові від цього титулу відбулася загальна назва грошей – «*money*».

У середньовічній Англії словом «*pygg*» називався сорт глини, з якого робили домашнє начиння. У горщиках з такої глини люди часто зберігали заощадження і називали їх «*pygg jar*». Згодом термін перетворився на «*pig bank*», і завдяки такому співзвуччю скарбнички стали робити виключно у формі свині.

Історія походження іменника долар, національної грошової одиниці США, бере свій початок з Німеччини. Слово «долар» від назви іншої грошової одиниці – талера, срібної монети, яка від XVI ст. поширилася в Німеччині, Голландії, Італії, Іспанії та деяких інших європейських країнах. До американців воно потрапило (щоправда,

з деякими звуковими змінами) саме з німецької мови. За етимологією нім. *Taler* – результат скорочення слова *joachimstaler* «йоахімстальська монета», яке походить від назви чеського міста, де 1518 р. вперше відкарбовано талери.

По-перше, існують *banknotes* і *coins*. *Banknote* (*American English – bill*) – *a piece of paper money* – купюра, банкнота. *Coin – money made of metal* – монета. Іноді монети називають на честь металу, з якого вони зроблені, наприклад: *copper* (мідь), *silver* (срібло).

В українському та англійському сленгу назви грошей, витрат, виплат розглядається як компонент лексико-семантичного поля «Назви продуктів господарчої, технічної та соціальної діяльності людини», у межах якого на матеріалі відповідних спеціалізованих лексикографічних видань було виявлено, що загальна кількість сленгових лексичних одиниць складає в українській мові 109 одиниць та 169 – в англійській, що становить відповідно 10,86% та 21,25%.

Як відомо, сленг – це слова, якими користуються певні групи людей. Етимологія таких виразів буває дуже цікавою, але часто простежити її занадто важко і доводиться губитися в здогадах. Далі розглянемо кілька цікавих прикладів.

До українського сленгу входять такі назви: капуста (гроші), бабки (гроші), баблосики (гроші), тугрики (гроші), лавандос (гроші), юкси (українські гривні), карабас (рубль), убиті єноти (долари) [2, с. 69].

В англійському сленгу назви грошей пов'язують з відомими людьми. Це – *Benjamins* (100\$) названі ці купюри так на честь Бенджаміна Франкліна (*Benjamin Franklin*), який зображений на них, *Jacksons* (20\$) – зображено Ендрю Джексона (*Andrew Jackson*), сьомий президент США, 10-доларова купюра, що зображає Олександра Гамільтона (*Alexander Hamilton*). Ще сто-доларові купюри називають *C-notes*, згідно римської нумерації, в якій 100 позначається як С.

Ще одна з назв *Bread* – очевидна паралель з тим, що хліб в усі часи вважався одним з основних продуктів, без яких людина не може вижити. У такому метафоричному значенні *bread*, звичайно ж, почав вживатися набагато раніше. Ще в Біблії зустрічається «хліб наш насущний» – «*our daily bread*». За аналогією вживається це слово і в такій англійській ідіомі, як «*someone's*

bread and butter» – основний дохід або діяльність, яка забезпечує вам цей дохід.

В англійському сленгу було виявлено такі сленгові лексичні одиниці:

shekels	гроші
dinero	
doubloons	
lettuce	
moo	
bees and honey	
smackeroo	фунтів стерлінгів
Jimmy O'Goblin	фунт
Oxford scholar	долар
simoleon	

Невід'ємною частиною сленгу є афоризми.

Гроші – одна з найпоширеніших тем афоризмів видатних людей. «Час – гроші» Бенджамін Франклін, «Гроші не мають значення, поки вони у вас є» Джонні Міллер, «Гроші не пахнуть» Імператор Веспасіан, «Рахувати гроші в чужій кишені недобре, але цікаво» Леонід Крайнов-Ритов, «Не в грошах щастя, а в їхній кількості» Михайло Генін та ін.

Всім відомий вислів «робити гроші» виник в Америці. Про це в своєму популярному романі «Атлант розправив плечі» пише відома американська письменниця Айн Ренд: «Ви запитаєте, що є найяскравішим досягненням американців? Я вважаю ним те, що люди цієї країни придумали вислів «робити гроші». В жодній мові світу, у жодного народу не було такого словосполучення. Споконвіку люди вважали багатство незмінним – його можна було забрати, успадкувати, випросити, поділити, подарувати. Американці стали першими, хто усвідомив, що багатство має бути створене. Вираз «робити гроші» стало основою нової моралі цієї частини людства».

Висновок. Як бачимо з історії виникнення поняття «гроші», не всі назви грошових одиниць мають початок в своїй країні. Багато назв запозичені в інших народів і з деякими змінами прийшли до сьогодення. Як в українській, так і в англійській мовах «гроші» («*money*») – це мірило вартості, проте в різних сферах діяльності даний термін використовують і в більш широкому значенні.

Список літератури:

1. Oxford Dictionary of Current English / Ed. by D. Thompson. – Oxford University Press, 1996. – 1092 р.
2. Бондаренко К. Л. Назви грошей в українській та англійській сленгових картинах світу. Вісник СумДУ. Серія Філологія, № 1'2007. Т. 2 – С. 68–72.
3. Oxford Dictionary of Business English / Ed. by A. Tuck, M. Ashby. – Oxford University Press, 1996. – 491 р.
4. Коваль А. П. Слово про слово. – К.: Радянська школа, 1986. – 284 с.
5. Финансы, деньги, кредит: учебник / коллектив авторов; под. ред. М. А. Абрамовой, Е. В. Маркиной. – Москва: КНОРУС, 2017. – 256.
6. Стойко О. Я., Дема Д. І. Финанси: підручн. / О. Я. Стойко, Д. І. Дема; за ред. О.Я. Стойка. – К.: Алерта, 2017. – 406 с.

Урбанович В.А.

Винницький торгово-економічний інститут
Київського національного торгово-економічного університета

ОСОБЕННОСТИ ПРОИСХОЖДЕНИЯ ПОНЯТИЯ «ДЕНЬГИ» В УКРАИНСКОМ И АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКАХ

Аннотация

В статье рассматриваются особенности отражения понятия «деньги» в украинском и английском языках. Исследовано происхождение и развитие денег. Выявлены сходства и различия в происхождении слова «деньги» и родственных терминов в исследуемых языках. Охарактеризованы особенности украинского и английского сленга.

Ключевые слова: деньги, монета, сленг, финансы, прибыль.

Urbanovich V.A.

Vinnytsia Trade and Economics Institute
of Kyiv National University of Trade and Economics

FEATURES OF ORIGIN OF «MONEY» CONCEPT IN UKRAINIAN AND ENGLISH LANGUAGES

Summary

The article deals with the features of reflecting the concept of «money» in Ukrainian and English. The origin and development of money is investigated. The general and distinction about the origin of the word «money» and related terms in the studied languages is revealed. Characteristics of Ukrainian and English slang are characterized.

Keywords: money, coin, slang, finance, profit.